

“Potential Music” — for mezzosopran og elektronikk

bestiller: Hilde Torgersen
besetning: mezzosopran og elektronikk — og et postmoderne publikum
stikkord: musikalsk entropi, usikkerheten som garantist for frihet, det skapende subjekt, verkets grenser, Claude Shannon — informasjonsteori, tekstelementer fra Beate Grimsruds forfatterskap

Dette arbeidet tematiserer klassiske kunstneriske problemstillinger om *menneskelig kommunikasjon* og *grensene for verket*. Verket forsøker å plassere seg innenfor det snevre området av menneskelige ytringer hvor forutsetninger fins for at kommunikasjon kan tenkes å finne sted. Det forsøker å balansere langs en smal linje mellom orden og kaos, hvor det som sies står i fare for på den ene siden å bli oppfattet som stadfesting av allmenne normer, og på den andre siden å ikke kunne bli oppfattet av mangel på felles referanser.

Verket formes etterhvert som det vandrer gjennom leddene i kommunikasjonsskjeden: opphavsmann → utøver → mottager, og ikke minst det siste leddets avgjørende funksjon som medskaper av verket tematiseres.

Hvorvidt det overhodet er mulig — om musikalsk entropi

Kunsten har en spesiell rolle, ved at et av dens gyldige formål er å stille spørsmål som *ikke nødvendigvis kan besvares*, og kanskje *ikke engang forstås*. Vi vil ha kunstens *usikkerhet* i et menneskelig samfunn blant annet på grunn av en erkjennelse av at hver enkelt av oss dypest sett *er alene*. Kommunikasjon er strengt tatt *kun en mulighet* — ikke noe menneske kan gjøre krav på forståelsen av en sannhet med garantert gyldighet for andre. Usikkerheten er avgjørende for en opplevelse av en grunnleggende *frihet* og et medfølgende *ansvar* for hvert enkelt individ.

Dypest sett alene

I dette musikkstykket blir det med iver og optimisme stilt en mengde potensielle spørsmål, og stykket garanterer publikum frihet til å finne sine egne svar.

En betingelse for kommunikasjon er at informasjon kan plasseres innenfor visse *kategorier*, og kunsten er en viktig faktor i utviklingen og tilpassingen av de kategoriene vi anvender i innsatsen for å forstå virkeligheten litt bedre.¹

Et musikalsk uttrykk vil høre hjemme på en *entropi skala*, hvor plasseringen bestemmes av graden av kognitiv struktur og forutsigbarhet inneholdt i uttrykket. I den grad de musikalske kategoriene som tas i bruk er forutsigbare og allmenne vil de kunne formidle *en bestemt musikalsk mening*. *Negativ entropi* vil forekomme der publikum som del av *lytteprosessen* konstruerer sammenhenger, perspektiv, forventninger og forståelse i et materiale som er preget av uforutsigbarhet.

Negativ entropi

¹Her tangerer kunsten de deler av vitenskapen som også arbeider med å stille nye spørsmål. Innenfor vitenskapen er imidlertid en selvstendig forståelse *irrelevant*, og forutsetninger og konvensjoner for forståelse er del av konklusjonene som utgis.

Snakker vi om samme ting? Stykket i tid og rom — tekniske aspekter

Komponeringen av dette stykket begynte med programmeringen av et system for **algoritmisk komposisjon** i “Common Music” — basert på visse *musikalske arketyper*. Dette systemet ble brukt til to ting:

Algoritmisk
komposisjon

1. generering av musikalsk råmateriale
2. generering av patcher og konstruksjonen av systemet for *interaktiv prosessering* av lyd og bilde i programmene “Max/MSP” og “Image/INE”

Det ble brukt for å sikre et rikt og fritt utgangspunkt, uhemmet av begrensninger i komponistens fantasi.

Valget av generelle kategorier i et slikt system kan lett påtvinge lytteren uønskede knytninger til spesifikke steder i *tid og rom* (eksisterende repertoar og stiler). For å unngå dette er det brukt svært grunnleggende musikalske kategorier. Disse ble hentet fra forskningen innen *etnomusikologi*, og er brukt der for å behandle generelle trekk ved menneskelig musisering².

Komponisten tar fatt i dette utgangspunktet og fører det videre — foretar *utvalg, justeringer, kloninger, permutasjoner* — og gir stykket en form. Formen i dette stykket ligner mye på det som er vanlig i *filmkunsten*. En *nonlinear eller kinematografisk* historiefortelling ligger til grunn for utviklingen og framtoningen av elementene i stykket. Denne prosessen ender opp med en kombinasjon av 2 ting:

Komponisten

1. mezzosopranens partitur
2. programmene for behandlingen av lyd og video i datamaskinene under framføringen

Partituret er notert tildels med tradisjonelle notasjonsteknikker, og tildels som grafisk notasjon.

Under **framføringen** vil sanger og elektronikk sammen forme stykket ytterligere. Prosesseringen under framføringen styres av *stokastiske metoder* — tilfeldigheter med varierende grad av sannsynlighet styrt av oppslag i de generelle arketyperne som ligger til grunn for stykket.

Framføringen

Materiale for elektronikken er live-opptak av mezzosopranen. Signalprosesseringsrutinene styres stokastisk og leverer fra seg lyd med varierende grad av slektskap med opphavet sitt (vokalen) — fra resultat av menneskelig aktivitet på den ene siden, til frittstående *lydobjekt* på den andre siden. Den resulterende lyd- og video-strømmen føres tilbake i systemet igjen, og legger inn flere lag av usikkerhet mellom musikkstykket og publikum.

Sangerinnens fysiske tilstedeværelse integreres i stykket — og blir en del av det — ved at opptak av henne blir manipulert i systemet og projisert tilbake på scenen der hun står. Likeledes blir grensen mellom det akustiske og det visuelle domenet problematisert, ved at manipuleringen og projiseringen av videosignalet styres av analyse av lyden i stykket styrt av stokastiske metoder. Mezzosopran, elektronisk lydbehandling og videoprojisering leverer fra seg noe som har *potensialet til å bli* kunst i det musikken når lytteren.

Strømmen av musikalsk informasjon når tilslutt **lytteren**. Som del av publikums lytteprosess vil det forekomme en grad av *negativ entropi* i konstruksjonen av sammenhenger, perspektiv og forståelse i et materiale som fra før er preget av en grad av uforutsigbarhet. Det som til syvende og sist vil utgjøre selve stykket er publikums evne til å *konseptualisere* orden i tilværelsen. Stykket har ikke noen *definisjon* før i publikums hjerne, etter at hver enkelt lytter har anvendt sitt personlige kognitive apparat på informasjonen som strømmer til dem i konsertsalen.

Lytteren

²De bærer navn som “Thumbling strains”, “Two-Note Melodies”, “Attacks” osv.